

о. Микола Муж

**ІДЕЯ ЄДНОСТИ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ
ЯК ПРОВІДНИЙ МОТИВ ЕКУМЕНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО**

Вступ

У документі *Екуменічна концепція Української Греко-Католицької Церкви* зазначено, що «Божим задумом щодо всього людства є зібрати воєдино все людство, «Щоб усі були одно» (Йоана 17:11) під проводом єдиного Пастиря — Христа у спільноті вірних, якою є Церква (з гр. *εκκλησία* — «зібрання»), яка є прообразом Царства Божого на землі» (п. 1). Цими словами Синод єпископів УГКЦ наголошує, що вселенськість Церкви, тобто її місія стосовно людей всього світу, пролягає через відносини з іншими релігіями (міжрелігійний діалог) і має за обов'язок будувати шляхи примирення всередині самої Церкви, яка є розділена (єкуменічний діалог) через проголошення Доброї Новини.

Таким чином, розпочинаючи дослідження єкуменічної діяльності Митрополита Андрея Шептицького, варто спершу підкреслити, що насамперед він був пастирем, а, отже, звіщав Добру Новину всім людям, найперше повіреній йому пастві, а опісля і всім, хто потребував пізнання істини. Цей аспект його особистості визначає тон цілої його діяльності, включно з працею над об'єднанням Церков,

з огляду на що можна сміливо його називати апостолом екуменізму (Гриньох, 1961: 99). Хоча його зусилля у справі екуменізму були значні, неправильно говорити про нього винятково як про екуменіста. Оскільки Він був душпастирем і бачив велику небезпеку, яку несе душі роз'єднання Церков, як рана та тілі, тому він усіма можливими засобами шукав способу наблизити момент з'єднання християн, особливо коли ми говоримо про один народ.

1. Історичні обставини для екуменічного діалогу в Україні

Як говориться в документі *Екуменічна концепція УГКЦ* Синоду Єпископів УГКЦ «Одним з особливих вимірів еклезіального життя Київської Церкви, що мав вирішальний вплив на її ідентичність і покликання, була її відкритість як до християнського Сходу, так і до християнського Заходу» (п. 6). Таким чином, Київська Церква довгі роки не відчувала розриву, який вже панував між Римом і Константинополем. Однак з роками, особливо через занепад Візантії, відчулася потреба відновити єдність з Римським Престолом.

Особливо важливою спробою досягти порозуміння на вселенському рівні був Флорентійський собор (1439 р.), в якому Київська Церква взяла діяльну участь в особі митрополита Київського і всієї Руси Ісидора (1385–1463) та єднальні традиції якого довгий час були для неї актуальними (*Екуменічна концепція УГКЦ*, п. 6). Причинами відновлення євхаристійного сопричастя з Єпископом Риму були: внутрішня криза, пов'язана з перенесенням осідку з Києва в північні сторони; ослаблення впливу

Константинопольського патріарха; виклики протестантської Реформації; забезпечення збереження традиційної східної обрядовості та власної церковної й етнокультурної самобутності в контексті «ополячення» чи «змосковщення».

Ці причини стали передумовою Берестейського єднання, яке відбулося за згоди єпископів Київської митрополії. 23 грудня 1595 року були відряджені двоє єпископів, Іпатій Потій та Кирило Терлецький, до Риму представити справу відновлення єдності папі Клименту VIII. Згодом вони оформили прагнення до єдності за допомогою постулатів, укладених у Бересті. Римський Апостольський Престол прийняв ці прагнення та ввів у дію за допомогою методу, який згодом був названий *уніатизмом* і гостро критикується різними сторонами сучасного екуменічного діалогу (зокрема православними)¹. Проте досі не вдалося застосувати більш дієвого прикладу повної та видимої єдності Церков, аніж модель, яка стала плодом Берестейського єднання 1596 року (*Екуменічна концепція УГКЦ*, п. 9). Однак, це єднання стало причиною внутрішнього поділу Київської Церкви на дві конфесії — з'єдинених з Римом і нез'єдинених. Адже знаємо, що в той час, а саме 1620 року, були висвячені єпископи на паралельні єпископські осідки. Відтоді були спроби поєднання «Руси з Руссю» у XVII ст. за митрополитів

¹ Унія як ідея «приєднання» меншої Церкви з більшою (Римом), має негативні аспекти, такі, як латинізація, відрив від Церкви-матері (як і сталося у випадку з УГКЦ – від'єднання від Константинополя), проте слід пригадати і позитивні аспекти, такі, як збереження традиції, віднова єдності з Римським Престолом, евхаристійне спілкування з усіма Церквами, які є в Єдності з Римом. — Див. Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання. Київ: Кайрос, 2019. С. 356–357.

Велямина Йосифа Рутського, Йова Борецького, Петра Могили та продовжилися в ХХ ст. за Митрополита Андрея Шептицького (виходячи з його пасторальної діяльності) та патріарха Йосифа Сліпого (засади основані в патріархальному русі), та тривають і дотепер (*Екуменічна концепція УГКЦ*, п. 17).

Таким чином, звернені поглядом до сьогодення, ми можемо і повинні розмірковувати над скарбом віри, який ми отримали як спадщину через постать великих подвижників єдності в нашій Церкві та народі. Серед них блаженної пам'яті Слуга Божий Митрополит Андрей був одним із найвизначніших осіб щодо теоретичного і практичного просування справи з'єдинення Церков в Україні. Він упродовж усього свого життя вів важку, але благородну боротьбу за омріяне повернення Української Греко-Католицької Церкви до своїх джерел духовності — до чистої автентичності східної традиції. Зібрання його творів складається з багатьох томів, серед яких роботи різних видів і багатьма мовами: твори з богослов'я та духовності, промови, особисті та загальні душпастирські послання, величезна кількість листів, до яких слід додати працю для літургійної, канонічної та чернечої реформи. З більшої кількості його писань можна легко побачити «східний мотив», чи «повернення до джерел» (Federici, 1984: 16). І це в тісному контакті зі схваленням і заохоченням єпископів Риму, спільно зі Священною Конгрегацією *Propaganda Fide*, а потім зі Священною Конгрегацією для Східних Церков (Federici, 1984: 19).

Його праця над з'єдиненням підтверджується також через душпастирську та соціальну працю, що виникає не з ідеологій, а з прославленої віри Церкви, яка молиться, здійснює Євхаристію та споглядає Христа, любить усіх любов'ю Свого Голови, плекає в душах вірних вірність Божому Закону, умироутворює, євангелізує та зцілює рани на Тілі Христовім. «Митрополит бажав, щоб християни були об'єднані в одній Церкві, яку заснував сам Ісус Христос. “Ціль моєї праці, — писав Митрополит, — зібрати вас усіх під стягом Христа”. Реалізація цієї унійної ініціативи передбачала такі етапи: заснування інституцій для підготовки відповідних кадрів, організація чернечих чинів, проведення Велеградських з'їздів, праця над з'єднанням» (Ходак, 2014: 727). Така душпастирська старанність найкраще пояснює екуменічну візію Митрополита.

У своєму першому архиєпископському листі-привітанні до вірних Станиславівської єпархії від 1899 р. він із особливим словом звертається до тих, хто живе в середовищі, де більшість становлять православні: спробуйте пізнати своїх братів-некатоликів, слугуйте їм прикладом належного християнського життя, виявляйте до них правдиву та щиру християнську любов (Гузар, 2015: 105). У цих словах бачимо багато ознак сучасного екуменізму. Занадто сміливо було би стверджувати, що в той час Митрополит мав добре обдуману теорію екуменізму: перші теоретичні напрацювання з екуменізму з'явилися у 20-х роках ХХ ст., тому радше можемо говорити про його природне чуття.

Андрей Шептицький мав відмінну екуменічну формацію — настільки відмінну, наскільки можна було мати на зламі століть, — але саме пастирське чуття було головною спонукою його діяльності (Ленцик, 2001: 153). У той час питання екуменізму турбувало багатьох богословів, деякі з яких зібралися на першому Конгресі у Велеграді в 1907 р. Їхній внесок до проблематики екуменізму чималий, однак він залишився на рівні теорії. Митрополит Шептицький був учасником і доповідачем на цьому та інших з'їздах, що проходили у Велеграді. Після цього Митрополит навчав своїх вірних щодо поділу Церкви, закликаючи до молитви за єдність та за згодою папи Пія Х Митрополит почав утілювати свій сміливий задум щодо автентичної помісної Церкви в Росії та допомагати мешканцям Білорусі відновити їхню власну Церкву східного обряду (Гурка, 2007: 156).

Пастирське завзяття Митрополита Шептицького також допомагає нам зрозуміти нововведення та непослідовності в його екуменічній діяльності. Ми повинні пам'ятати, що він жив і діяв у той час, коли екуменічна свідомість у сучасному розумінні слова лише прокидалася (Гриньох, 1961: 104). Католицьку ідею ідеального об'єднання всіх християн на той час розуміли в термінах «навернення» чи «по-вернення» тих, які перебувають поза межами Католицької Церкви. Католики зазвичай уважали православних схизматиками, православні католиків — еретиками. Коли Шептицький розпочав свою діяльність, не було жодної офіційної позиції Римо-Католицької Церкви щодо екуменізму, виключно

повернення в лоно Церкви через покаєння. Єдине офіційне, проте надзвичайно таємне провідництво щодо дій Митрополит мав від папи Пія X (Гузар, 2015: 105).

Як і багато інших першопрохідців екуменізму, Митрополит Андрей Шептицький значною мірою «йшов навпомацки», а вищі кола церковної влади часто ставилися до нього з підозрою. У 1920 р. йому довелося їхати до Риму, щоби себе виправдовувати. Нинішніх фахівців з екуменізму проймає страх від самої лише думки про утвердження католицької ієрархії під самісіньким носом в офіційної православної ієрархії, а саме це і зробив Митрополит у російській імперії. Варто також згадати і про почуття непевності, яке мав Шептицький щодо стосунків із представниками православної Церкви, хоч у декреті Собору Львівської архієпархії 1941 р. виразно вказано, що «браттям нашим у Великій Україні треба одверто і щиро говорити, що вважаємо їхню Церкву за частину Вселенської Церкви, насильством відірвану від Вселенської Церкви» (Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького, 1969: 413). У 1942 р. Митрополит, переконаний, що на карту поставлено добро душ, пише до кардинала Є. Тиссерана, пропонуючи йому план, як можна необ'єднаних повернути до повного єднання, щоби вони не були позбавлені участі у спільній молитві Церкви. Митрополит не розірвав зв'язків із минулим, він усе-таки мусив докладати зусиль, аби побороти старий спосіб думання, спадкоємцем якого він був. Проте пастирське чуття скеровувало його до правдивих екуменічних

учинків, а богословське розуміння ситуації висувало далеко попереду сучасників. Королевський мав рацію, коли в 1926 р. говорив, що Шептицький мало публікував, але багато робив. Дії А. Шептицького ґрунтувалися на тому, що він почерпнув від В. Соловйова та від папи Лева XIII, і лише згодом він додав до цього богословський сенс. Може видатися, що він спершу діяв, а потім думав. Та це не так. Митрополит ґрунтував свої дії на тому, що він уважав правильним, навіть якщо з перспективи часу такі дії й можуть видатися дуже прямими. Проте саме завдяки відважності й наполегливості, розуміння екуменізму в Митрополита зростало і розвинулося, як на той час, дуже широко. І саме чуття того, що він душпастир, давало йому наснагу діяти, незважаючи на відсутність належного проводу (Гриньох, 1961: 106).

Досліджуючи твори Митрополита і його діяльність, можемо виокремити основні дії, якими він реалізовував ідею єдності Церкви в Україні:

– у 1907 році Андрей Шептицький прагнув заснувати у Львові вищу школу, яка би готувала майбутніх працівників у справі об'єднання;

– у січні 1909 року Митрополит впровадив обов'язкову молитву з проханням єдності, яка мала виголошуватись у всіх церквах першої неділі кожного місяця;

– у 1929 році у Львові було відкрито Богословську Академію перед якою Андрей Шептицький поставив завдання продовжити

традицію Києво-Могилянської Академії, виконуючи роль посередника між Західною та Східною культурами;

– у 1939 році Митрополит заснував Унійний інститут, який очолив Климентій Шептицький. Для унійної праці, на думку Митрополита, найбільше надавалися монаші Чини, які зберегли чистоту східної традиції, обрядовості та українську духовність;

– з метою праці над об'єднанням Андрей Шептицький відновив монаший Чин студитів, який опирався на східну традицію та в Уставі якого було зазначено про необхідність праці над злукою. Служіння справі єдності Церкви є другим за важливістю завданням відродженого чернецтва. «Часто Митрополит говорив, що в його житті є дві найголовніші цілі: справа єдності Церкви і відродження східного чернецтва, які остаточно є одним цілим, бо чернецтво Митрополит бачив насамперед у служінні єдності Церкви» (Ієромонах Теодор (Мартинюк), 2008: 105);

– листи до православних ієрархів, в яких Митрополит пропонує план дій, що складається з таких елементів: щире бажання до єдності усього духовенства і народу; молитва за єдність; готовність до взаємних поступок; діалог (Шептицький, 1932: 413–414).

2. Еклезіологія сопричастя та покликання до єдності Церков

Після невдалих спроб відновити єдину Київську Церкву в XVII столітті і, як наслідок, утрати можливості встановити подвійне сопричастя між Церквами Сходу й Заходу в Греко-Католицькій Церкві почали докладати нові вагомні зусилля, спрямовані на

відновлення зв'язку з православними Церквами на основі богослов'я *койнонії-сопричастя*. Їхнім ініціатором у першій половині ХХ століття виступив саме Митрополит Андрей Шептицький. Зважаючи на географічне та релігійне положення України, Митрополит уважав, що не випадково Київська Церква східної традиції встановила контакт із Латинською Церквою під час Синоду в Бересті. Так само, як територія України є мостом між Сходом і Заходом у географічному та політичному сенсі, Київська Церква повинна була стати таким посередником у сенсі еклезіальному (Шептицький, 1932: 12). «Вищезазначений принцип можна розглядати як передчуття пізнішої формули Другого Ватиканського Собору, *subsistit in*, яка уможливила розвиток еклезіології *сопричастя* замість еклезіології уніатства» (Балог, 2019б: 207).

Споглядаючи Церкву очима Євангелії, без плями і зморшок (пор. Ефесянам 5: 25–27), Митрополит Андрей бачив завжди її як єдину, святу, вселенську і апостольську, утворену Церквами-сестрами в тісному *сопричасті* віри та любови між собою, під проводом наступників апостолів, у *сопричасті* з наступником ап. Петра. З цієї причини Митрополит Андрей завжди відчував покликання до невтомної діяльності за єдність Церкви поза будь-якими труднощами та непорозуміннями, з терпеливістю і витривалістю, багато роздумуючи та молячись, здійснив спроби на користь єдності Церкви й закликав до цієї святої справи своїх колег у єпископаті, духовенство, монашество, діячів культури і вірних. Його присутність

на конференціях у Велеграді, на символічному місці гробу св. Методія, стали плідними провісниками сучасного екуменізму, опрацьованого Отцями на Другому Ватиканському Соборі, якого дотримується Українська Греко-Католицька Церква у своїй місії. Спонукаючи православних об'єднатися, Шептицький у своїх листах не закликав укласти унію на зразок Берестейської, як також не прагнув Церкви, яка існувала до Берестейської унії, тобто — не в єдності з Римом (Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького, 1969: 333–334). В листі-посланні «У справі порозуміння» до православних єпископів від 1942 року Митрополит Андрей Шептицький, пишучи про майбутній спільний Київський Патріархат, зазначав, що готовий підкоритися майбутньому патріархові за однієї лише умови: якщо той сповідуватиме Вселенську Віру, тобто доповнить православне віровчення з перших семи Соборів постановами решти Соборів, які відбулися в Католицькій Церкві пізніше. Однак Східна Церква в Україні, об'єднуючись із Римською Церквою, не повинна підкорятися Папі як Патріархові Заходу й не може підлягати праву Латинської Церкви, а зобов'язана зберігати власну автономію та ідентичність (Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького, 1969: 333–334). Підкреслимо, що Митрополит не ототожнював Вселенську Церкву з Римською, але сприймав останню як осередок Вселенської Церкви, навколо якого видимо гуртується родина місцевих спільнот. Ті Церкви, що перебувають у повному сопричасті з Римом, разом із ним

становлять Вселенську Церкву. Використовуючи термін «вселенська» замість «католицька», Андрей Шептицький намагався позбавити Церкву «латинськості». Західна Церква є латинською, та Христова Церква не є нероздільно пов'язаною з певним обрядом чи культурою. Донести це до людей на Сході було одним із головних завдань Митрополита (Москалик, 1997: 73).

Як зазначає Любомир Гузар, такий підхід ознаменував уведення терміна «Церкви-сестри», який від Другого Ватиканського Собору почав відігравати дуже важливу роль в еклезіології (Гузар, 2006: 114). У світлі цієї концепції основою відносин між Римом та іншими Церквами повинна бути не юрисдикційна влада, а принцип рівності, про який, імовірно, думали східні єпископи в Бересті 1596 року. «Тому, — як пише о. Петро Балог, — на думку Андрея Шептицького, Греко-Католицька Церква повинна стати мостом між розділеними Церквами. Із Заходом її пов'язує соборність, або, як стверджує Митрополит, «вселенськість», виражена в сопричасті з Престолом Петра видимим осередком Вселенської Церкви. Натомість сполучними ланками УГКЦ зі Сходом мали стати ідентичні традиція, обряд, церковна дисципліна; спільна історія та спільна духовність. Основною умовою було, однак, збереження самобутності Греко-Католицької Церкви» (Балог, 2019б: 209).

Окрім листів-послань про єдність Церкви і порозуміння з православними він здійснив ряд важливих кроків для зближення через чистоту обряду та відновлення східної християнської

духовности, базованої на Святому Письмі та працях Отців Церкви. Митрополита завжди цікавило питання збереження ідентичности літургійної спадщини Східних Церков. Для нього було важливим постійне і живе сповідання віри батьків через молитовно-літургійне богочитання, що є не лише основою ідентичности, а й найкращим виявом прослави Господа в Тайні Його Сина і Слова. Митрополит дбав про чистоту обряду, згідно з канонами Святої Церкви, що було дуже проблемним аспектом в часи його перебування на престолі митрополита. Тому важливим чинником було опіка навчанням духовенства Митрополії і видання літургійних книг, найбільше вірних візантійській традиції, а за потреби вимагав також необхідних перекладів. Справа книгодрукування мала також за мету просвітлення народу, тому Митрополит також здійснив великий внесок в освіту простого люду.

Митрополит пророче бачив майбутнє своєї Церкви в міцному впровадженні християнського життя, життя Святого Духа для всіх вірних, з особливою турботою про духовенство. І пророче він визначив, що невичерпний резерв лежить у впорядкованому, розлого поширеному, добре встановленому чоловічому та жіночому чернецтві. У «Звіті про стан єпархії», надісланому до Риму 30 червня 1928 р., серед серйозних недоліків у структурі його Церкви, а отже, серед найнагальніших потреб, він відкрито засудив «дефіцит контемпліативного чернецтва». Тому сам, як монах-василіянин, Митрополит суворо дотримувався обітів, реформуєчи Чин отців

святого Василя на дві гілки, він також хотів показати, що ці зміни мають на меті повернення до здорового коріння життя Церкви. Водночас він виступив як блискучий відновник іншої родини стародавнього чернецтва — перлини святого преподобного Теодора, — монахів-студитів та залучив деякі великі західні монаші чини активного життя, заохочуючи створення їх українських гілок візантійського обряду: такі, як редемптористи, єзуїти, капуцини.

3. Ідея Київського Патріархату

Проголошення Київського патріархату як статусу УГКЦ дискутується роками. Для греко-католиків це було би виконання заповіту патріарха і кардинала Йосипа Сліпого, який у 1963 році звертався до папи Павла VI з проханням щодо надання такого статусу та згодом заповідав вірним у своєму Заповіті: «Моліться, як дотепер за Патріарха Києво-Галицького і всієї Руси, безіменного і ще невідомого. Прийде час, коли всемогутній Господь пришле його нашій Церкві і оголосить його ім'я» (Патріарх Йосиф Сліпий).

Це питання порушувалося упродовж усієї християнської історії нашого народу ще за часів київських митрополитів Петра Могили та Йосифа Велямина Рутського. Утім, основою практичного напрацювання концепції Української Церкви під проводом єдиного Київського патріархату було закладено у прагненнях з'єдинення ще за Митрополита Андрея. Реалізація цієї ідеї пролягала через підпорядкування Київському патріархові, вибраному з-поміж православних, однак від православних очікувалося повного

приєднання до Католицької Церкви, зі збереженням церковних, обрядових і національних традицій (Назарко, 1955: 28). Ця модель церковної єдності, в якій було би визнано провід Петрового намісника, була для Митрополита Андрея запорукою вірності Христовій волі та євангельській науці, а разом — ключем до свободи Церкви від надмірного втручання державних властей (як зі сторони Польщі так і зі сторони Москви), яке не раз в історії оберталось підпорядкуванням Церкви політичним цілям (Блаженніший Шевчук).

В утворенні Київського патріархату були переконані також тогочасні національні провідники українського народу. В дослідженні Оксани Волинець, яка подає історичні відомості зі споминів Лонгина Цегельського про розмову з Головою Директорії Володимиром Винниченком про створення Київського патріархату, читаємо: «Важливість проголошення патріархату розуміли і керівники відродженої у 1917–1920 роках української держави. Першого патріарха Києво-Галицького та усієї України вони вбачали в особі Митрополита Андрея Шептицького. У своїй розмові з Лонгином Цегельським Голова Директорії Володимир Винниченко вказував, що у керівництва молодій українській державі є серйозний план проголосити патріархат Української Церкви та скасувати московське православ'я. “А що Ви сказали би на те, якби ми вам забрали Шептицького до Києва на Митрополита всієї України?... Очевидно, що на уніатського, — зазначав Винниченко, —

православ'я скасуємо. Це воно завело нас під царя восточного, православного, то воно проводило обмосковлення України. Православ'я завжди буде гравітувати до Москви. Ваша унія добра для відрізнення і від Польщі, і від Москви. Уніят із природи стає українцем. Скличемо Синод єпископів, архімандритів та представників мирян з України і порадимо їм прийняти унію, а Шептицького поставимо на чоло. Ще й порозуміємось з Римом, щоб його зробив патріархом України”» (Волинець, 2008: 48).

Варто зазначити, що Митрополит Андрей Шептицький не плекав ілюзій щодо цих об'єднавчих прагнень, позаяк виважено оцінював реальну ситуацію. Він навіть писав, що всі намагання Греко-Католицької Церкви наблизитися до Православної Церкви не тільки не дають конкретних результатів, але навіть православні вірні не виявляють бажання ближче пізнати уніатів. Проте він не піддався песимізму й писав: «Та в Католицькій Церкві песимізм мусить бути принципово усунуто. Ми, незважаючи ні на що, день у день молимося за возз'єднання наших розділених братів. Тому мусимо не тільки сподіватись, а також і вірити, що наші молитви буде почуто й що мить початку великого руху до церковної єдності вже не за горами. Божі шляхи дуже різняться від шляхів людей. Усевишній уміє досягати Своєї мети такими способами та шляхами, яких ми абсолютно не розуміємо. Тому слід, так би мовити, апріорі вважати можливим, що те, що завдає шкоди нашим унійним зусиллям, — це і є найкращий спосіб досягнути єдності [...]. Те, що ми можемо зробити, є, як

сказано, тільки молитвою та готовністю з розумінням і любов'ю готувати серця, задля чого нехай зійде на нас Святий Дух Бог у новій П'ятидесятниці та знайде нас готовими для праці об'єднання» (Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького, 1969: 413).

Для себе у цій майбутній Церкві Митрополит Андрей не бажав жодних почесей. Він, за прикладом митрополита Рутського, був готовий стати підлеглим Київському патріархові, вибраному з-поміж православних, але за умови визнання цим патріархом зверхности єпископа Риму. У своїх посланнях Митрополит стверджує, що східним православним ані на йоту не треба боятися того, що, ставши католиками, тобто об'єднавшись із Католицькою Церквою, їм треба буде зрікатися якогось надбання, звичаю чи обряду православної Церкви. «Українська Церква, — пише Митрополит, — нічого не втратила б із тих дібр чи вартостей, які з неї роблять для українців цінну, святу, національну пам'ятку минувшини, а зискала б пребагато дібр і сил, які впливають із зв'язків з усіма віруючими християнами всього світу» (Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького, 1969: 413).

Коли читаємо статті з описом життя Митрополита Шептицького, то важко віднайти причини великої братньої толерантності та любови до православних братів зі сторони Митрополита Андрея. Джерелом внутрішніх поштовхів Митрополита Андрея так відважно боронити церковних прав православних українців, руйнованих польською владою 1938 р., поглинутих

московським православ'ям, було розуміння того, що в Україні доля народу та Церкви тісно між собою пов'язані. Влучно підкреслює Микола Чубатий, кажучи: «Вся ця назовні така широка й многогранна діяльність Митрополита Андрея мала на ділі одну провідну ідею, а саме гаряче бажання — відродити по цілій Україні духово здорову Українську Церкву, сперту на східні традиції християнства, зокрема на традиції старого християнського Києва з часів св. Володимира та Ярослава Мудрого, себто Церкву Українську в тісному зв'язку із Вселенською Церквою під Христовим Намісником. Одначе ця відроджена Українська Церква з величезною місією на сході Європи мусіла б бути правдиво-східною і правдиво українською своєю церковною культурою» (Чубатий, 1953: 9).

Висновок

Як християни, коли чуємо вираз із Символу віри «єдина, свята, соборна і апостольська Церква», ми думаємо про потужну спільноту вірних, яку заснував сам Господь Бог, поставив Її «стовпом та основою правди» (1 Тимофія 3:15). Але бачимо, що історично склалося наступне — Церква розділилася. Однак, одночасно передбачив Господь, що в історії світу Його Церква, яка становить Святу решту, той вірний останок, ніколи не занепаде. В основі цієї Церкви завжди стоятимуть вірні спадкоємці апостольського служіння Божій благовісти. Мужі та подвижники віри, які будуть опорою вірності Слову Божому, сповнені благодаті, святости та досконалости.

Одним із таких провідних служителів Слову Божому є Митрополит Андрей Шептицький. Його життєвий шлях був наповнений служінням народу і Церкві, що особливо позначилося на його прагненні до єдності та духовного відродження повіреної йому пастви. Шептицький активно підтримував розвиток культури, освіти та благодійності, приділяючи особливу увагу збереженню української ідентичності й традицій у складних історичних умовах. Однак для кожного, хто цікавиться життям Митрополита Андрея, легко побачити, що ідея з'єдинення християнського світу була домінантною ідеєю Слуги Божого Андрея. Зокрема «на прикладі ідеї єдності української Церкви, яку Митрополит виразно вважав і називав ціллю свого життя, за ту ідею він готовий був страждати і вмирати: “Ціль моєї праці зібрати всіх вас під стягом Христа”» (Гриньох, 1961: 99).

Цей богословський універсум Митрополита Андрея був покладений як основа для майбутніх сповнень. Для вирішення існуючих релігійних протиріч досить актуальним є питання екуменічного діалогу, тобто взаємного зближення, кінцева мета якого об'єднання християнських Церков. Отже, ідея екуменізму має стати животворним джерелом, що може спрацювати на користь національного й духовного відродження.

У цей рік вшанування 160 річниці від дня народження великого Митрополита, маємо нагоду ще раз переосмислити великі діла віри втілення плану божественної Премудрости, здійснені в його особі.

Його діяльність і труди значною мірою є систематично вивчені у багатьох напрацюваннях сучасних богословів і дослідників історії нашої Церкви і народу, однак ми сподіваємося, що дослідження помножаться, і що молоді покоління дослідників діяльності Митрополита Андрея запропонують важливі відкриття для пізнання величі духа стовпа Церкви Христової в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

Андрійовський о. Р. Вступ до екуменізму. Дрогобич: ДДС, 2017. 328 с.

Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання. Київ: Кайрос, 2019. 436 с.

Балог П. Подвійне сопричастя: Проєкт об'єднання Греко-Католицької Церкви і Православних Церков України. Київ: Кайрос, 2019. 384 с.

Блаженніший Шевчук С. «Нехай Божа мудрість поведе нас!» Пастирське послання Глави УГКЦ з нагоди Року митрополита Андрея Шептицького. URL: <http://archives.ugcc.ua> (дата звернення: 15.05.2025).

Вавжонек М. Екуменічна діяльність митрополита Андрея Шептицького в Україні та Росії. Рим, 2006. 230 с.

Волинець О. Екуменічні ініціативи митрополита Андрея Шептицького. Політичні науки. Львів: Видавництво нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2007. 3 (1). С. 13–18.

Волинець О. Ідея патріархату Української Греко-Католицької Церкви: історія та сучасність. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2008 (20). С. 8–52.

Гриньох І. Слуга Божий Андрей — благовісник Єдності. Мюнхен, 1961. 220 с.

Гузар Л. Андрей Шептицький, Митрополит Галицький (1901–1944), провісник екменізму. Львів, 2015. 457 с.

Гузар Л. Екуменічна місія Східних Католицьких Церков у баченні Митрополита Андрея (Шептицького). *Аржаковський А. Бесіди з Блаженнішим Любомиром Гузаром. До постконфесійного християнства*. Львів, 2006. С. 114–116.

Гурка Л. Спадщина Отців. Екуменічний характер велеградської традиції. Львів: Свічадо, 2007. 192 с.

Ієромонах Теодор. Відновлення Студійського чернецтва Слугою Божим Митрополитом Андреем і блаж. свщмуч. Климентієм. *Студійське монашество: матеріали конференцій*. Львів: Свічадо, 2008. С. 41–58.

Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865–1944) / пер. з фр. Я. Кравець. Львів: Свічадо, 2014. 521 с.

Ленцик В. Визначні постаті Української Церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріярх Йосиф Сліпий. Львів: Свічадо, 2001. 608 с.

Митрополит Андрей Шептицький: Життя і діяльність. Документи і матеріали 1899–1994. Т. 1. Церква і церковна єдність. Львів, 1995. 590 с.

Москалик Я. Концепція Церкви митрополита Андрея Шептицького. Львів 1997. 127 с.

Назарко о. І. (ЧСВВ). Митрополит Андрей Шептицький апостол св. з'єдинення. Слово доброго пастиря. Нью-Йорк, 1955. 48 с.

Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького з часів німецької окупації. *Бібліотека Логос* Т. XXX. Йорктон, 1969. 454 с.

Синод єпископів УГКЦ. Екуменічна концепція Української Греко-Католицької Церкви. Львів, 2021. URL: www.docs.ugcc.ua (дата звернення: 18.02.2025).

Ходак І. Екуменічна діяльність митрополита Андрея Шептицького. *Історія. Поза радянським простором ХХ ст.* 2014. С. 726–733.

Чубатий М. Митрополит Андрей та його ідея католицької України. Філадельфія, 1953. 16 с.

Шептицький А. Слово на відкриття Богословської Академії у Львові 6 жовтня 1929 р. *Греко-Католицька Богословська Академія у Львові в першій трьохлітній свого існування (1928–1931)*. Львів, 1932. С. 12.

Federici T. Due colonne della Chiesa ucraina nel XX secolo. *Богослов'я*. Т. 48. Рим, 1984. С. 9–26.